

Ölüm ve kanal teması Româ'nın hapisanelerinde varlığını hissettiriyordu. Yeraltındaki Mamertine zindanından Cloaca Maxima'ya kolayca geçilebiliyordu. Mahkûmlara işkence yapıldıktan sonra idamları gerçekleştirilip kolayca kanala atılabiliyordu.

Galya önderi Vercingetorix, MÖ. 52'de yenilgiye uğratılmasından sonra Julius Caesar'la birlikte Roma'ya döndü. Julius Caesar, altı yıl sonra kazandığı zaferden sonra Vercingetorix'i teşhir etti. Ardından Galyalıyı idam ettirip herhalde kanalizasyona attırdı. Aziz Petrus çok sayıdaki mucizelerinden birini Mamertine zindanındayken gerçekleştirdi. Mahkûm yoldaşlarını vaftiz edecek hiç su bulamadığı için, hücrelerinde kanalizasyondan bir kaynak suyu fıskırttığı söylenir.

İnsan dışkısının toplanmasını tek başına Roma kanalları sağlamıyordu. Oturaklar, lâğım çukurları ve helâlar da, Roma'nın görece temiz bir kent olmasına katkıda bulunan unsurlardı. Cadde ve sokak kenarlarına konulan gustra adı verilen vazolar, yolcuların hacet gidermesine yarıyordu. Suetonius ile öteki eski Roma yazarları, imparatorların tuhaf yaşamlarının tarihini yazmışlardır. Neron'un çılgınlığı, Caligula'nın iptilâları ve Tiberius'un zalimliği gayet iyi belgelenmiştir. Gene de, Commodus'un (MS. 161-192) antikalıklarını pek az kişi duymuştur. Commodus'un kendi ismini taşıyan mobilyanın tasarımını yaptırdığına inanılır. Beden sıvılarına karşı aşırı ilgisi göz önüne alınırsa, aletleri saklayabileceği bir sandık yaptırmış olabileceğine inanmak mümkündür. Scatologic Rites adlı kitabında Yüzbaşı John G. Bourke, Commodus'un insan dışkısı yemekle tanındığını belirtir. Az tanınmış bir diğer Roma imparatoru, tuvaletteyken ölen ünlü kişiler listesinde yer alır. Elagabalus olarak da tanınan Heliogabalus, MÖ. 204'den 222'ye kadar Roma'yı yönetti. Ölümü, tuvaletinde otururken oldu ve ardından cesedi alttaki kuyuya atıldı.

Maddî güçleri kanala bağlantı yapmaya yetişmeyen Roma yurttaşları, rahat bir hacet giderme kaynağı oluşturan genel helâları kullanıyorlardı. Gayet lüks olanından en basitlerine dek kamusal helâlar, ünlü Roma hamamları kadar yaşamın bir parçasını oluşturuyorlardı. Romalılar sosyal insanlardı. Bir ücret mukabilinde, erkekler genel helâlarda toplanıp bir yandan ihtiyaç giderirken, bir yandan da komşularıyla dedikodu yapabiliyorlardı. Tuvaletin üstünde otururken partiler planlanır, siyaset tartışılır ve iş anlaşmaları yapılırdı. MS. 315'e gelindiğinde, kentte 140'dan fazla genel helâ olduğu söylenir. Roma'nın dışındaki Ostia'daki eski helânın kalıntıları, bir zamanların muhteşem süslenmiş binasını pek de iyi temsil etmez. İki bin yıl önce bu kamusal helânın, üzerine oturakları ayıran ve müşteriler için bir derece olsun mahremiyet sağlayan yunusların ustaca oyulduğu mermerden oturakları bulunuyordu. Yerleri, Roma yaşamından sahneleri betimleyen mozaikler süslüyordu. Üzerine yazı yazılmasını önlemek için, duvarlara tanrı ve tanrıça resimleri yapılmıştı. Tanrıların yüzlerinde tahrifat yapmak Roma yasalarına göre ciddi bir suçtu. Genel tuvaletin şıklığı temizlik araçlarına dek ulaşmamıştı. Oturakların önündeki hendeklerdeki suda müşterilerin dışkıları akardı. Tuvaletlerin önüne yerleştirilen kovalar ucuna sünger takılı sopalar dururdu. Yanındakine vermeden önce müşteri bunu arkasını silmekte kullanırdı. Genel helânın bir varyasyonunda da, oturak alttaki kanala boşalır ve öndeki su yalnızca süngerleri temizlemekte kullanılırdı.

Oturaklar ya da basit kil kavanozlar, sıradan insanların bir numaralı temizlik aracı işlevini görürdü. Kullanımdan sonra kavanoz genel bir fosseptike ya da doğrudan pencereden sokağa boşaltılırdı. Geceleri lâğım çukurları, paralarını kentin ödediği temizlik işçileri tarafından boşaltılır ve arabalarla taşınırdı. Gösterişe meraklı Romalılar, altlarını rahat ettirmek için altın veya değerli metal ya da mücevherlerden çanaklar yaptırırlardı. İskenderiyeli Aziz Clement, MS. birinci yüzyılda zenginlerin müsrifliğine karşı feryad etmişti. Lüks oturaklara sahip olanlara özellikle dikkati çekmişti.

Oturak sanayii konusunda Çiçero'nun da kendine özgü fikirleri vardı. Hangi oturağın Korint'teki hangi işlikte yapıldığını, yalnızca kokusuna bakarak söyleme yeteneğine sahip olduğunu ileri süren iş erbabının zevkini sorguluyordu. İdrar kavanozlarını pencereden dışarı fırlatma şeklindeki Roma uygulaması yüzyıllar boyunca devam edecekti. Birçok insan, kavanozun kasıtlı ya da kasıtsız sokağa boşaltılmasının kurbanı oldu. Kurban, zararlarını karşılaması için zanlıyı mahkemeye verebilirdi. Tıbbî harcamalar ile işe gidememeleri yüzünden o gün ve izleyen günlerde kaçırılan ücretlerden oluşan zararlar alınırdı. Suçlu her zaman belirlenemediğinden, cezalar kavanozun boşaltıldığı binada oturan bütün kiracılardan ortaklaşa tahsil edilirdi.

Oturakların evlerin pencerelerinden boşaltılmasının yol açtığı kargaşa, dönemin eserlerinde de ifadesini buluyordu. Juvenal tarafından yazılan üçüncü satır, bu yaygın olayı „Bilinmeyen tepelerden gümbür gümbür inen fırtına“ şeklinde tanımlar. John Dryden (1671-1700) çeviriyi aşağıdaki dizelerle tamamlamıştı: Dışarda akşam yemeğini çok geç yemek cesaret ister Bir an evvel evine girip rahatlamadıkça; Adımlarınla karşılaşacak birçok felâket seni bekler Vardır sokakta gürültülü pencereler:

İyi tanrılara yalvar ve düşün şansın ne kadar azdır Payına düşen yalnızca oturaklardır. Eski Romalıları tanımlamak için en uygun sözcük pratik olabilir. Duygular ve alışkanlıklar, onları malzemeleri en uygun şekilde kullanmaktan alıkoymazdı. Juvenal, işeme ihtiyacından para kazanmanın yolunu bulan çalışkan Roma zenaatkârlarına kızgındı. Çırpıcılar, bugünün terzisi ya da kuru temizlemecisi gibi iş yaparak halkın giysilerini boyayan ve ölçüsünce yeniden yapan zenaatkârlardı. Bu ustalar, insan idrarının yağ lekesini çıkarmada işlevsel olduğu ve ucuz bir boyama malzemesi olarak kullanılabileceğini bulmuşlardı. İnsan idrarının yüzde 98'i sudan, yüzde 2'si ise üre, kalsiyum, fosfat, sodyum ve amonyumdan oluşur. Amonyum aktif bileşeni olan amonyaka ayrılır. Çırpıcıların sürekli bir idrar kaynağı arayışı içinde, kavanozlarını dükkânlarının önüne koyarak halkın ücretsiz kullanımına sunmuş olmaları mümkündür. Girişimci İmparator Vespasian (İ.S. 9-79) sürekli olarak gelirlerini yükseltme yollarını arıyordu. Kâhyalık ile diğer mevki ve unvanları bedelli hale getirdi. Kendisine Senato'nun kendi adına bir heykel diktirme kararı aldığı bildirildiği zaman, Vespasian heykel için toplanan parayı tercih edeceği cevabını vermişti. Romalı tarihçi Suetonius, para elde etmek için imparatorun başvurduğu aşırılıkları dile getirir. Suetonius'un gözlemine göre, „Titus (Vespasian'ın oğlu), kentin genel idrar kaplarına Vespasyian'ın koyduğu vergiden yakındı.

Vespasian onun eline ilk günün hasılatının bir parçası olan madeni bir para koydu: 'Kötü mü kokuyor?' diye sordu. Titus 'Hayır' dediğinde, sözünü tamamladı: "Gene de çişten geliyor." „Bir başka bilgiye göre, Vespasian'ın yanıtı şöyleydi: „Delikleri aldığımızı göre, kokusuna da katlanacağız.“ Bir kişi ortalama 3-4 litre idrar çıkardığına göre, idrar vergisinden elde edilen gelir küçük bir orduyu besleyecek kadar yüksek olmalıydı. Yoksul ya da sarhoş Romalılar, insula ya da çok kiracılı büyük binaların merdivenlerinde bulundurulmuş genel oturaklardan birini tuvalet olarak kullanırlardı. Mütecâviz, ortada kimse yokken bir köşeye çömeliverirdi. Bu uygulamanın apartman sakinlerince hoş karşılanmadığını tahmin etmek güç değildir. „İşeyecek bir kabım bile yok!“ deyiminin kökeni budur. Bir başka ünlü Roma geleneği ziyafetlerdir. Roma şölenleri çok miktarda yiyecek bulunması ve uzunluğuyla kötü şöhret yapmıştır. Akşam yemeği iki ilâ onaltı saat sürerdi. Önemli konuklar için midelerindeki fazlalığı boşaltmak ve başka yiyeceklere yer açmak için kullanacakları odalar ya da çanaklar verilirdi. Bu kadar uzun süre yemek yemek, çanakların sık sık boşaltılmasını gerektirirdi. Yemek yiyen bir Romalının oturağa ihtiyacı olursa tek yapması gereken parmaklarını şıklatmak olur ve bir köle derhal bir tane getirirdi.

Eski Romalılar doğa güçlerine tanrıların ve tanrıçaların hükmettiğine inanırlardı. Her tanrı yeryüzünün bir boyutunu denetimi altında tutar ve bir insan kişiliği taşırdı. Demeter yeryüzü tanrıçasıydı; Hades yeraltı tanrısıydı; Venüs ise aşk tanrıçasıydı. Mitolojinin derinliklerinde unutulmuş gidenlerse, insan dışkısı tanrılarıdır. Cloacina ortak lâğım kanalı tanrıçasıydı. Kanal tıkanıp ya da taşıdığı zaman ona dua edilirdi. Erken dönem bir Roma hükümdarı olan Titus Tacius, Cloacina'nın güçlerine inanırdı. Kendi helâsı, tanrıçanın bir heykelini koydurduğu Cloacina'ya yaraşır bir tapınaktaydı. Kimileri Cloacina'nın ışığı aşk tanrıçasıyla paylaştığına inanırlardı. Bir kanalda Venüs'ün Venüs Cloacina adlı bir heykeli bulunmuştur. Stercutius, kazurat ya da dışkı tanrısıydı. Çiftçiler, tarlalarını gübreledikleri zaman Stercutius'a dua ederlerdi. Kraliçe I. Elizabeth'in vaftiz oğlu ve portatif parçaları olan tuvaletin mucidi Sir John Harington, Stercutius'un gerçekte kılık değiştirmiş Satürn olduğuna inanıyordu. Satürn, tarım tanrısıydı ki, bu onun Stercutius'la yakın ilişkisini açıklayabilirdi. Crepitus, rahatlama ve bazı anlatılara göre mide gazı tanrısıydı. İshal ya da kabız olan kişilerin nezdinde özel bir önem kazanırdı. Bütün arzuları ve kusurlarıyla insanı andıran tanrı ve tanrıçalara inanmak, tanrıların da bedensel fonksiyonları bulunduğu anlamına geliyordu. Yağmur, tanrıların idrarı olarak görülürdü.

Çevrelerinin genellikle pis olmasına karşılık, Romalılar için görgü kuralları önem taşırdı. Edebsizlik Yapmayın ihtarını, tapınaklarda hacet gidermeye kalkışarak tanrıları rahatsız edebilecek kişileri uyarma amacına yönelikti. Bir heykele işemenin caydırıcılığı, baş Roma tanrısı Jüpiter'in gazabının yanlış davranan ruha yöneleceği inancından gelmekteydi. Aynı şekilde, Romalılar imparatorlarını rahatsız etmekten de kaçınırlardı. İmparator Claudius'un huzurunda yellenmekten kaçınan bir adam karın ağrısından ölmüştü. Adamın hekimi, adâb-ı muâşeret kurallarına uymasının ölümünde büyük bir payı olduğunu söylemişti. Ölümünün nedenini öğrendiğinde, düşünceli imparator karın ağrısı çeken herkesin kendi huzurunda yellenebileceğini bildiren bir ferman çıkardı. Gücünün doruğundayken Roma İmparatorluğu'nun toprakları günümüzdeki İngiltere büyüklüğündeydi. Başka topraklara

giden Romalılar, yeni kolonilerde kendi kentlerinin kopyelerini inşa ettirdiler. İngiltere'deki kalıntıların tasarımı Pompei'de bulunan kalıntılarla benzerdir. Bir avlunun çevresinde inşa edilen evlerin, köşelere yerleştirilen mutfak ve tuvalet gibi servis odaları vardı. Kolonilerdeki askerî karargâhları yöredeki barbarlara karşı kale surları korurdu. Romalılar pratik mühendisler olduğundan, tuvaletleri surların tepelerine yapmışlardı. Northumberland'deki bir Roma surunun tepesinde, bir defada yirmi kişinin hacet görebileceği büyüklükte bir tuvalet vardır. İskoçları durdurmak amacıyla İ.S. 120'de inşa edilen uzun Adrianos Surunda bile, boylu boyunca tuvaletler sıralanır.

Başarılı Roma ordusunun eylemleri çağımızın askerî uzmanlarınca incelenmeye devam ediliyor. Ancak, bu seferlerin planlandığı yer tarih kitaplarının sayfalarında kaybolmuş durumda. Roma generalleri, muharebe planlarını oturaklarında otururken hazırlamakla ün salmışlardı. Sonraları, işi tuvalette otururken yürütme şeklindeki bu uygulama, onyedinci yüzyıl Fransız sarayının bu adeti severek benimsemesinden sonra, „Fransız kibarlığı“ ile özdeşleşecekti.

Uygarlık, insan pisliğinin imhasına önem verilmesi ve „tuvalet“in geliştirilmesiyle başladı. Önlerindeki örnek olan Etrüsklerin tesisatçılık bilgisine dayanan Romalılar, imparatorluklarının en güçlü dönemine ulaştıklarında, aynı zamanda tuvaletin evriminin doruğuna da ulaşmışlardı. Reginald Reynolds'ın Cleanes and Godliness 'de (‘Temizlik ve İman’) işaret ettiği gibi, temizlik kuralları konusunda kayıtsız kalmaları ile kazurat tanrısı ve lâğım kanalı tanrıçasına tapınmadaki ihmalleri, Roma İmparatorluğu'nun çöküşünü hızlandırdı. Pislik tanrılarına gösterilen kibirli muamele, bu tanrıların Roma toplumuna lanet yağdırmalarına yol açtı. Sonuç olarak Roma İmparatorluğu çöktü. İmparatorluğa son darbenin, Romalılar kadar gelişkin olmamalarına karşın, tarımsal kullanım ve inşaat malzemesi olarak dışkıyı önemli bir araç olarak gören kuzeyin barbar Germen kabilelerinden gelmesi de ilginç bir çelişkiydi.

Kaynak : <https://safaksalli.wordpress.com>